

GERMANIK

ZAGONETKA MARKA KORVINA

DEJVID VIŠART

Prevela

Milica Cvetković

■ Laguna ■

Naslov originala

David Wishart

GERMANICUS

A MARCUS CORVINUS MYSTERY

Copyright © 1997 David Wishart

Translation Copyright © 2008 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Mojoj supruzi Roni,
koja je predložila još jednu knjigu o Korvinu*

BELEŠKA AUTORA

„Tako je osvećena Germanikova smrt, smrt koja je izazvala toliko različitih komentara ne samo kod savremenika nego i kod potomstva... Jedni, sve što čuju uzimaju za tvrde činjenice, drugi namerno izvrću istinu, a sud potomstva zavisi i od jednih i od drugih.“ (Tacit, *Anali*, III, 19).*

Zanemarimo li pitanje samog Tacitovog propusta u toj oblasti, ovaj navod je koristan podsetnik na to kolika je razlika između istoričara i pisca romansiranih istorija. I jedan i drugi su u obavezi da budu precizni kada je reč o stvarnim događajima, ali od te tačke oni se razilaze. Za istoričara su subjektivnost, nagađanje i pripisivanje motiva pravo prokletstvo, a za romanopisca osnovna sredstva za rad. Stoga bih se, ograđujući se, izjasnio krivim da sam po Tacitu počinio prvi zločin, mada sam (nadam se!) potpuno nevin za drugi. Da, moje objašnjenje Germanikove smrti moguće je i verovatno. Nadam se da je uverljivo, a moglo bi čak da bude i tačno, ali ono nikako ne predstavlja utvrđenu činjenicu.

Oni koji čitaju Tacita primetiće jednu omanju besmislicu. Rim je imao dva konzula, a ja sam vodio računa da pomenem

* Navod u prevodu Ljiljane Crepajac, izdanje Srpske književne zadruge, 1977. (Prim. prev.)

samo jednog – Korvinovog ujaka Kotu. Kota je zaista bio konzul 20. godine naše ere, a kolega mu je bio sam Korvin. Ovo sam morao da prenebregnem – prvo zbog toga što „moj“ Korvin, kada bi vršio najvišu magistratsku dužnost u Rimu, ne bi odgovarao liku koji sam pokušao da stvorim. Drugo, zato što sam mu dao dvadeset godina i učinio ga premladim. I još jedna sitnica – a za nju osećam krivicu – jeste da je Kotino porodično ime Aurelije, ne Valerije. Po čestom rimskom običaju, njega su usvojili Aureliji, verovatno da bi produžili lozu koja je izumirala. I preko toga sam prešao jer mi je bilo potrebno da ima jake veze s Korvinom.

Zahvaljujem se Roju Pinkertonu, svojoj ženi Roni i nastavnom osoblju Sent Endru univerziteta, službenicima karnustijskih biblioteka koji su mi pronašli potrebne knjige, kao i Eni Bjukenan, bivšoj članici Kraljevske mornaričke rezerve, jer mi je pomogla oko podataka koji se tiču brodova i jedrenja. Ukoliko se bilo kakva greška ili omaška potkrala, ona je, naravno, moja.

Dramatis personae

Imena potpuno izmišljenih ličnosti napisana su malim slovima.

CARSKA PORODICA

TIBERIJE (poznat i kao Bradavica, prozvan tako zbog problematične kože): car.

LIVIJA: „carica“, Tiberijeva majka i Germanikova baba.

GERMANIK: Tiberijev sinovac i posinak, nedavno preminuo u Siriji.

AGRIPINA: njegova žena.

DRUS: Tiberijev sin, trenutno zapovednik vojske u Panoniji.

LIVILA: njegova žena.

RIM

Agron: ilirski kovač, Korvinov prijatelj i klijent.

Batil: Korvinov glavni rob.

Dafnid: rob, Scilaksov pomoćnik.

Kapaks: Dafnidov rođak, Pisonov bivši kočijaš, sada zaposlen kao nosač; nosiljke za iznajmljivanje.

KARIL: Pisonov oslobođenik, sada mesar u Suburi.

KORVIN (Marko Valerije Mesala Korvin): bogati mladi patricij nezainteresovan za politiku.

KOTA (Marko Valerije Kota Maksim Korvin): Korvinov stric, jedan od dvojice trenutnih konzula.

Krisp, Celijski: skandal-majstor, labavo povezan s državnom blagajnom.

Lipil, Flavonij: oficir avetinjske Noćne straže.

MESALIN (Marko Valerije Mesala Mesalin): Korvinov otac.

Meton: Korvinov kuvar.

PERILA, Rufija: poćerka pesnika Ovidija, sada Korvinova žena.

PISON, Gnej Kalpurnije: bivši upravitelj Sirije, optužen zajedno sa ženom PLANCINOM da je ubio Germanika.

Prisk, Tit Helvije: muž Korvinove majke.

REGUL, Livinej: jedan od advokata odbrane na Pisonovom suđenju.

Scilaks: Korvinov klijent, vlasnik i upravnik gimnazijuma.

Sekund, Gaj: Korvinov prijatelj, bivši oficir u Drusovom vojnom štabu u Panoniji.

TRION, Lucije Fulcinije: jedan od tužitelja na Pisonovom suđenju.

Vipsanija: Korvinova majka, sada udata za Priska.

ANTIOHIJA

AKUCIJA: Vitelijeva žena.

ARTABAN: kralj Partije.

Baucis: Martinina sestra.

CELER, Domicije: ranije oficir u službi Pisona, sada Rufov zamenik.

Filotim: vlasnik gostionice *Dva kedra*, Korvinov i Perilin stanodavac.

Kritija: Korvinov i Perilin glavni rob u Antiohiji.

Giton: Vononov bivši kočijaš.

LAMIJA, Elijski: trenutni namesnik Sirije.

MARS, Publijski Vibije: zamenik upravitelja Sirije pod Pisonom i Lamijom.

MARTINA: Sirijka na koju se sumnjalo da je ubila Germanika.

Orosije: činovnik u registraturi, Gitonov prijatelj.

RUF, Publijski Sulije: Perilin bivši muž, trenutno zapovednik treće Galske legije.

Sulpicija: Marsova žena.

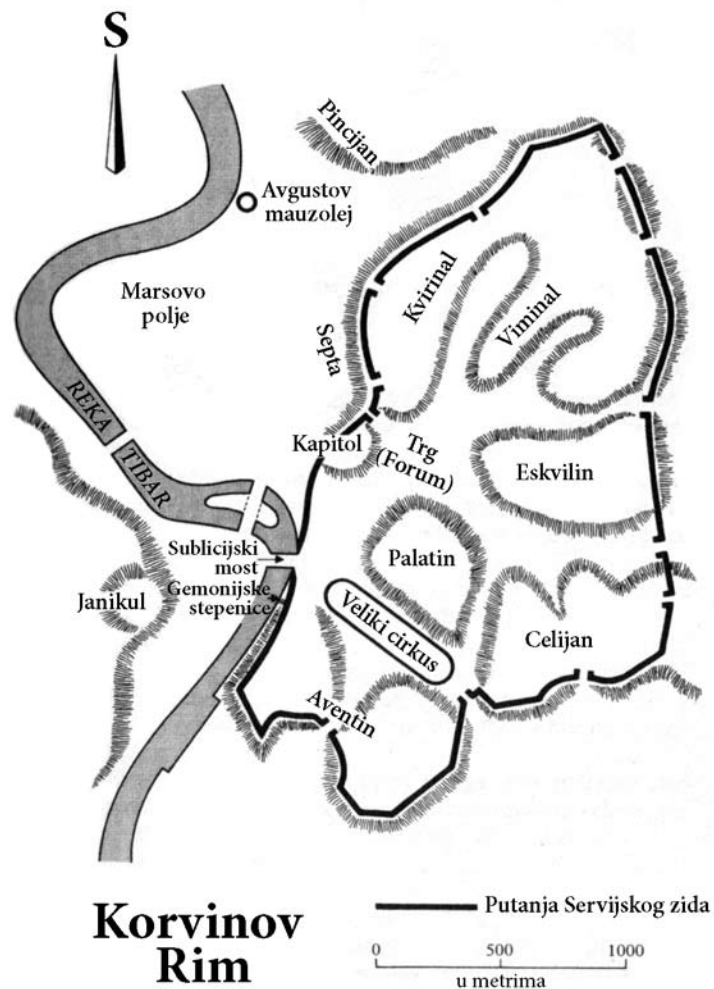
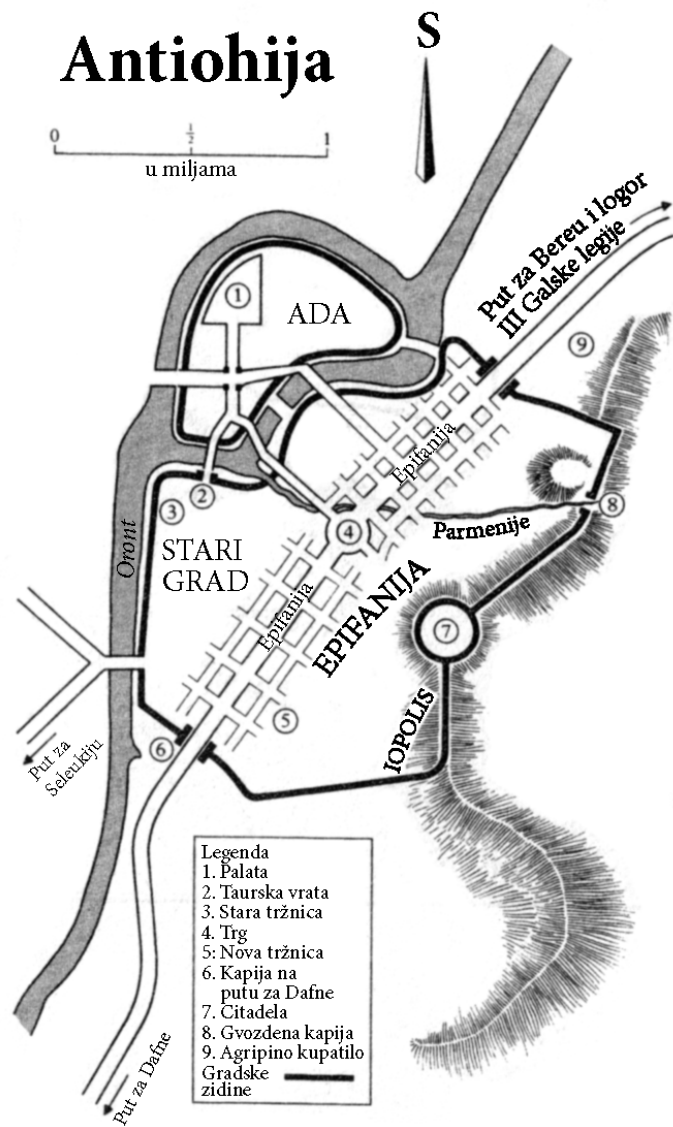
TAUR, Statilije: Korvinov prijatelj, trenutno tribun u šestoj legiji.

Teon: kapetan *Arteimsa*.

VITELIJE, Publijski: viši oficir Lamijinog štaba, Germanikusov prijatelj i kolega koji je pomogao da se pripremi i iznese slučaj protiv Pisona u Rimu.

VONON: izgnani kralj Partije, sada mrtav.

PRVO POGLAVLJE

I evo me, neočekivane li sreće nad srećama, ponovo u palati zbog novog razgovora u četiri oka sa caricom. Hermes, glasnik-gorila, koji me je vodio kroz zbrku hodnika do njene radne sobe uopšte se za ovih osamnaest meseci, koliko ga nisam video, nije promenio, a sudeći po plesnjivom sirastom mirisu koji mi je dopirao do nozdrva, nije bio promenio ni donje rublje. Samo da se razumemo, uopšte se ne pravim pametnim. Postoje situacije u kojima čak ni ja ne želim da rizikujem, a jedna od njih je da se „bezobrazim“ s robovima iz palate. Osim toga, gorile ne treba dražiti, naročito ako mogu da vas dovuku u neki mračni ćorsokak gde bi vam radili šta im drago i nabili vam glavu negde gde je sve do sledećeg popisa stanovništva nećete pronaći.

Nije se izmenio ni sekretar za pultom u čekaonici, u tunici boje limuna. Pogledao me je kao da sam, dolazeći ovamo, ugazio u pseću povraćku i kao da je ta činjenica i dalje bolno opipljiva. Zatim je nastavio da, čekajući najavu, komadićem plovućca uređuje ionako besprekorne nokte.

Gorila progovori: „Marko Valerije Mesala Korvin izlazi pred njeno preuzvišenstvo caricu.“

Neverovatno je koga sve uz strpljenje i malo voća možeš da naučiš ovakvim stvarima. Sekretar nije ni trepnuo onim

izvijenim trepavicama. Pogledao je u spisak posetilaca pa odlučno štiklirao.

„Kasniš, Korvine“, reče.

„Pa, ovaj, ja...“

„Nema veze. Sad smo tu i jedino to je važno, zar ne?“ Ustade uz neiskren kez i zapahnu me daškom ulja za kosu. „Njena preuzvišenost će te odmah primiti. To je sve, Hermese.“

Majmun klimnu glavom i otkasa i ne obazrevši se. Verovatno je u kantini vreme za hranjenje.

„Ovuda, gospodine.“ Sekretar blago kucnu na dvokrilna vrata, otvori ih i uđe.

Odmah sam osetio poznati miris. Kamfor. Od toga me obli znoj. Posle prethodne posete ovoj prostoriji zakleo sam se da više nikada neću dozvoliti Batilu da kupuje kuglice od kamfora protiv moljaca. Pozne godine, stari zločini. Livija.

Sedela je za pisaćim stolom kao da se odande nikuda nije pomicala. Lice joj je prekriveno onom istom beživotnom maskom od šminke, na njemu su one iste mrtve oči. Obrisah znojave dlanove o togu.

„Udi, Korvine“, reče. „Baš mi je drago što te ponovo vidim. Izvoli sedi.“

Izvukoh prastaru egipatsku stolicu. I ona mi je bila poznata.

„Preuzvišena.“

Mrtav pogled uperila je iza mog levog ramena.

„Formione, postaraj se da nas niko ne uznemirava“, reče.

„U redu, preuzvišena“, promrsi sekretar. Čulo se kako se vrata zatvaraju uz jak udarac. Iz sve snage sam se upeo da ne mislim na zatvaranje grobnice. Sranje. Mogla je barem da naloži momku da donese vino. Prijala bi mi čaša sentinskog.

Ona ponovo uperi pogled u mene.

„Kako je ljupka Rufija Perila?“ Maska je napukla pa shvatih da se smeška. Ili bar pokušava da se osmehne. „Nadam se da je dobro?“

„Uh, dobro je, preuzvišena.“

„Nije bilo komplikacija oko razvoda i venčanja?“

„Nije.“ Ponovo su mi se znojili dlanovi. Krišom ih obrisah.

„Dobro je. Drago mi je što sam mogla da vam pomognem. Njen bivši muž, Suilije Ruf, zaista nije bio prikladan. Koliko znam i dalje je u Siriji.“

„Jeste. Zapovednik je Treće galske.“ Prekrstih noge i zavalih se pokušavajući da izgledam smireno. Stolica opasno zaškripa.

„Znači, nije se previše potresao jer je izgubio ženu?“

„Ne bih znao, preuzvišena.“ Još kako sam znao. Prema svesmu što sam čuo, Ruf je bio zreo za vezivanje kada je čuo vest o tome da se Perila razvodi od njega i udaje za mene. To što je dobio orla nije mu bila dovoljna kompenzacija. Progutah knedlu i treći put obrisah dlanove. Da mi je u tom trenutku neko dao da biram između pesničenja s leopardom u areni i druželjubivog ćaskanja s Livijom, bez diskusije bih odabrao mačku. „Uh, izvinjavam se, ali mogu li da pitam zbog čega si me, molim te, pozvala?“

Ona podiže ruku. „Korvine, zaista moraš da se naučiš strpljenju. Ono je najdragocenija vrlina koja se svakome isplati da je gaji.“ Baš i nije s moje tačke gledišta, gospo, pomislih. Samo da što pre izađem odavde pa da se vrčem vina zaklonim i prilično udesim. „Uveravam te da ćemo doći do mojih pobuda kada bude vreme. U međuvremenu, dozvoli mi da te ubedim kako ne gajim nikakvu zlovolju u vezi s našim prethodnim sastankom. Uopšte. U stvari, upravo je obrnuto.“

Oh, da! Kada sam prošlog puta sedeo na ovoj stolici, Livija mi je jasno stavila do znanja da bi mi igrala na grobu i to u najboljoj obući, a sumnjam da je otad smekšala. Verovao sam joj koliko bih verovao zmiji s glavoboljom.

„Treća galska, kažeš.“ Pogled je spustila na sto na kome se poi-gravala tablicom za pisanje. „Sedište im je u Antiohiji, zar ne?“

„Da. Jeste, tako je. Koliko je meni poznato.“ Pročistih grlo.

„To onda ima smisla. Ruf je bio štićenik mog unuka Germanika, naravno. Nesumnjivo je to naimenovanje doneto pre nego

što je umro.“ Ona podiže pogled i upre ga pravo u mene, a od toga mi se skupiše jaja. „Smrt mog unuka je velika nesreća, zar ne? Veliki gubitak za Rim. I za našu porodicu.“

Tišina je sve duže trajala. O, Jupiterere! Dobri i veliki! I dalje nisam slutio šta carica hoće od mene, ali sam slutio da ne želim ništa da imam s tim. Pogled joj je bio saučesnički, a imajući u vidu ono što znam o Liviji i njenoj umešanosti u prethodne „nesrećne“ smrti, poslednje što mi treba je da sa mnom podeli neku tajnu. Naravno i sada se govorkalo. Verovatno je znala za to. Svakako da je znala.

„Ako ti tako kažeš, preuzvišena!“, konačno rekoh.

Livija se odjednom zasmija. Taj zvuk je ličio na nepodmazane vratnice.

„Oh, Korvine, dopadaš mi se“, reče. „Veoma mi se dopadaš. Tako si strašno providan.“

„Uh, da.“ Znojio sam se više nego ikada. U Bajama mora da je lepo u ovo doba godine. Ili negde još dalje, na primer, u Aleksandriji. „Da, pa...“

Carica ustade i pipajući potraži štap. Zaboravio sam koliko je stara. I sitna. Ovako sedeći, skoro sam njene visine.

„Znam tačno šta misliš“, reče. „Misliš kako sam sama udesila da Germanik umre.“

Naravno, pogodila je pravo u metu. Znao sam za to, kao i pola Rima, ali uprkos otvorenom pozivu nisam hteo da joj priznam u lice. Priznao bih samo s prednošću od pet stotina milja na brzoj jahti i s parćanskim pasošem u ruci. Zato ništa nisam rekao, što je odgovor za sebe. Svestan sam toga da joj verovatno izgledam pakleno prevejano.

Ona mi se i dalje smeškala. Divlje mačke na igrama se ovako smeše pre nego što navale na obrok.

„Vidiš?“, reče. „Providan si kao staklo. Naravno da misliš. Mogla bih i sama da ti iznesem čitav slučaj. Pre svega, Germanik je bio oženjen Agripinom, julijevkom, koju, kao što znaš,

ne mogu da podnesem. Njihova deca, mada delom klaudijevci, prirodno imaju julijevske krvi. Drugo, Germanik je otrovan, a opet, kao što ti je poznato, meni otrovi nisu strani. Treće, njegova smrt je u javnosti pripisana sirijskom upravitelju Kalpurniju Pisonu i njegovoj ženi Plancini koja je jedna od mojih najstarijih i najbližijih prijateljica. Tako imam motiv, sredstva i – preko Plancine – mogućnost. Stoga sam kriva. Jednostavno rešenje. Q.E.D.“*

„Gospo, molim te! Ja zaista ne...“ Progutah knedlu i začu-tah: sad je već niz mene lilo. Jupitera mi! Šta li ova žena hoće od mene? Krv? Saosećanje? Aplauz, možda?

Ona prestade da se smeši.

„Izvini, Korvine“, reče. „Ja te mučim, a to zaista ne bi trebalo da radim, posebno kad hoću da te zamolim za uslugu. Oprosti. Sada gledaj šta se dalje dešava i veoma pažljivo slušaj jer ne želim odavde da odeš s osećanjem kako sam te nekako prevarila.“ Oslonivši se na štap, ona odhrama do malog oltara u uglu sobe i spusti ruku na njega. „Jesi li spreman?“

Jesam li spreman na šta? „Uh, da. Da, samo napred.“

„Kunem se“, poče ona polako, „svim bogovima koji su gore i dole, svojom nadom da ću izbeći muke budućeg života zbog počinjenih ubistava u ovom, i nadom da ću na kraju i sama biti proglašena božanstvom – da nisam ni neposredno ni posredno odgovorna za smrt svog unuka Cezara Germanika.“ Zurio sam u nju. Ona spusti ruku. „Eto. Zatvori usta, molim te, deluješ smešno. Je li ti ovo dovoljno ili bi želeo da mi sam diktiraš reči?“

„Ne, ovo je otprilike dovoljno.“ U glavi mi se vrtelo. „Hoćeš li da mi objasniš čemu sve ovo?“

Ona se s bolom ponovo spusti na stolicu. Mora da je stolica uzdignuta jer smo opet bili na istom nivou.

* Lat.: Quod erat demonstrandum – Što je trebalo dokazati. Prevod formule koja je stajala na kraju svakog dokaza u Euklidovom delu *Elementi*. (Prim. prev.)

„Čemu zakletva?“, reče ona. „Ili zbog čega sam te uopšte pozvala ovamo?“

„I jedno i drugo, preuzvišena. Uostalom, to je jedno te isto, zar ne?“

„Naravno. Ali ako si to shvatio, onda je i odgovor na tvoje pitanje sasvim očigledan.“

„Hajde da se pretvaramo da nije. Kaži mi.“

„Oh, Korvine! Razočarao si me!“ Ona spusti krajeve tankih usana. „Pošto sada znaš da nisam odgovorna za Germanikovu smrt, želim da otkriješ ko je.“

Dugo smo se gledali. Ona se više nije smešila, a mrtve oči su joj bile bezizražajne. Progutah knedlu.

„Preuzvišena, to ne bi bilo, uh, zvanično, zar ne?“, konačno progovorih.

Ona nervozno izusti: „Tja! Ne budi lud, momče. Naravno da ne bi bilo! Zvanično je moj unuk umro od groznice. To znaš i sam.“

Klimnuh glavom. „Dobro. Samo pitam. A zašto baš ja?“

„Zato što si već pokazao izvesne... talente u tom pravcu.“ Javlja li se to ponovo osmeh? Sumnjam. „Uz to, kladim se na tvoju radoznalost.“

Tu me je uhvatila. Od onog trenutka kada se zaklela na oltaru, više se nisam znojio. Umesto toga sam osećao lako golicanje u dnu vrata koje mi je ovih osamnaest meseci nedostajalo. Nisam žalio za tim, samo mi je nedostajalo.

„Pošteno“, rekoh. „Imaš li neku teoriju?“

Ovoga puta sam opazio osmeh, ali osmejak kakav možemo videti na nekim starim grčkim kipovima, samozadovoljan osmeh koji me uvek navodi da ga obrišem maljem.

„Naravno da imam“, reče ona. „Ali to su smo teorije. Kad bih ti ih rekla, omela bih tvoju istragu.“

„Da, svakako.“ Nadao sam se da nisam zvučao kiselo kao što sam se osećao. Nije mi promakla ironija u njenim rečima. „Znači, ne dobijam nikakvu pomoć?“

„Nikakvu pomoć, Korivne. Ali, s druge strane, neće biti ni ometanja.“ Ona zastade. „Pa? Zar nisam bila u pravu? O tvojoj radoznalosti? Treba mi određen odgovor.“

Sranje. S njom nikako ne bih voleo da bacam kockice kad me onako posmatra preko stola. Upecala me je i bila je svesna toga. Međutim, oklevao sam samo forme radi. „Bez pomoći i bez ometanja, je l' tako, gospo?“

„Imaš moju reč.“

Aha. Ako ona išta vredi. S druge strane, uopšte nisam imao izbora. „Da. Da, dobro“, rekoh. „Zadovoljiću se time.“

Ona raširi osmeh. „Dobro je. Pomislila sam da će biti tako. A sada me izvini jer imam posla.“

Usredsredila se na tablicu ispred sebe kao da me je već zaboravila. Ustadoh. Tada mi nešto pade pade na pamet. To nije bilo prijatno, ali nisam mogao da odem a da ne izrazim tu misao naglas. Nakašljah se i maska se podiže k meni.

„Da, Korvine? Šta je sad?“ Naprasita je kao sam pakao. Čovek bi pomislio da sam ja od nje tražio uslugu.

„Hmm... još samo jedno, preuzvišena.“ Ustručavao sam se. „Reč je o glasinama na Forumu. One se ne tiču samo tebe. Možda bi ipak još nešto želela da dodaš na onu zakletvu.“

Ona i ne trepnu. „Misliš na mog sina?“

„Da, carice. Da.“

„Mladi čoveče“, ona spusti šake na sto. „Ne mogu i neću da odgovaram u Tiberijevo ime. Nas dvoje više nismo bliski i odbijam da se lažno kunem kada ne raspoložem jasnim saznanjem.“ Ona pričekala, ali sam ja rešio da čekam duže. „Međutim, reći ću ti da pokušaje koji ga dovode u vezu s Germanikovom smrću smatram i zlonamernim i... loše obavешtenim. Za razliku od mene, moj sin“, opet joj se pojavi onaj smešak, „po prirodi nije ubica. Da li je to dovoljno?“

Moraće da bude, gospo, pomislih. Bar zasad. Ali ništa nisam rekao. Samo sam klimnuo glavom.

„Dobro. Hvala ti, Korvine. Vрати se kada budeš rešio ovu našu zagonetkicu. To je sve.“

Ovoga puta nauljani Formio nije lebdeo na vratima da me izvede. Otišao sam uz kratak naklon njenom temenu i nekoliko oproštajnih učtivih reči koje je ona prenebregla.

Ispred nije bilo ni Hermesa. Jedva sam čekao da izletim iz palate u stvarni život grada. Kada sam prošao kapiju, zastao sam i neko vreme duboko disao. Posle atmosfere u palati, Rim mi nikad slađe nije zamirisao.

DRUGO POGLAVLJE

O svemu ovome sam promislio u nosiljci, na putu ka kući. Činjenice su u ovom slučaju bile prilično jasne. Germanik je sinovac i usvojeni sin cara Tiberija (poznatog i kao Bradavica). Kada je prošle godine umro, imao je trideset četiri godine, dve godine stariji od brata po usvojenju Drusa, i bio je rimska dika i uzdanica. Posle ratovanja u Germaniji, Bradavica ga je poslao na istok da se nateže s Parćanima oko Jermenije i da te skotove postavi gde im je mesto i pokaže im koga treba da se drže. Tu se sad pojavljuje Pison.

Kalpurnije Pison je bio sirijski upravitelj. Sirija se graniči s Partskim carstvom, Jermenijom i paravanom naših vazalnih kraljevstava tako da su njih dvojica morali mnogo da se viđaju, što je šteta jer su se mrzeli. Pisonova Plancina bila je ohola, snobovska gadura s carskim vezama, koja nije htela da bude podređena čak ni Avgustovoj unuci, dok je Agripina mogla i Katonu starijem da drži lekcije o izgradnji karaktera na čemu bi joj on bio zahvalan. Ovakva situacija predodređena je za nevolje. Na kraju je Pison zavapio zbog smetnje, digao ruke i napustio provinciju.

U međuvremenu se Germanik razboleo. Bilo mu je sve gore – i on i njegovi prijatelji sumnjali su na trovanje i vradžbine – pa je umro optuživši Pisona i Plancinu. Posle njegove smrti,